

Геннадій Глікман — майстер української школи анімалістики

Василь Придатко-Долін

Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ)
e-mail: vasylyprydatko@yahoo.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0128-4928>

ПРЯДАТКО-ДОЛІН, V. Gennady Glikman, a master of Ukrainian school of animalistic art. — An Artist, sculptor, and illustrator. A native of Berdychiv city, a ‘native’ of Kiev city. A graduate of Kyiv Art Institute (NAOMA). A talented animalist who was recognized in Ukraine and abroad, and who searched for and found finally his unique Glickman’s style in the art. A tireless hard worker of the two zoological museums of Kyiv, i.e. of the Kyiv University and the Academy of Sciences. He left a good memory about himself as well as a considerable animalistic legacy, including as an artist of Ukrainian-language book publishers ‘Youth’, ‘Rainbow’, ‘Time’, ‘Art’, ‘Soviet School’, NOVI DNI (Canada), and others.

Біографічні деталі

Геннадій Наумович Глікман народився 28 вересня 1921 р. у Бердичеві Київській губ., у скромній єврейській родині ремісника-палітурника¹. Бердичів був одним із центрів української повстанської боротьби (Юзич 2020). У 1937–1941 рр. навчався у Київській художній середній школі ім. Т. Шевченка. Упродовж 1941–1945 рр. був на фронті. У 1946–1952 рр. навчався у Київському художньому інституті; дипломна робота — серія акварелей «Аскания-Нова» (керівник — І. Плещинський). Наприкінці 1950-х ілюстрував свобідний україномовний часопис «Соняшник» (Канада).

Геннадій Глікман — майстер анімалістики (у станковій і книжковій графіці, скульптурі), уродженець Бердичева, киянин, визнаний в Україні й світі (рис. 1). У старорежимних виданнях — «советский художник» або «украинский советский художник». Утім тварини майстра не були радянськими чи угро-фінськими. Вони були іншими — глікманівськими. Г. Глікман учився, жив, творив і пішов засвіти у Києві, залишився після себе чималу мистецьку спадщину і добру пам’ять.

Рис. 1. Геннадій Глікман, 1991 рік (за: Белічко 2006)

¹ За К. Лебедева (2021, без уточнення джерела).

Упродовж 1967–1980 років Г. Глікман був одним із художників-оформлювачів «Київського комбінату монументально-декоративного мистецтва». Працював над створенням експозицій для Центрального науково-природничого музею АН УРСР (Комар 2019). Сьогодні — Національний науково-природничий музей НАН України. Пішов засвіти 29.01.1991 у Києві.

Ключові творчі напрацювання

Серією «Мауглі» (1984)¹ Г. Глікман вразив багатьох, адже зробив виклик у т. ч. В. Ватагіну (Москва), якого дуже поважав та з яким листувався. Однак «Мауглі» Ватагіна (1935, 1941, 1956, 1965, 1972²), і «Мауглі» Глікмана (1983) помітно відрізняються. Г. Глікман знайшов свій модерний стиль.

Твори Г. Глікмана народжувалися в його скромних майстернях у Києві. У фондах ННПМ, окрім 150 творів майстра, зберігають чимало яскравих діорам, а також всевідомий фриз «Фауна неогену», укладений із 16 композицій, перегляд яких тепер є доступним онлайн³. Найбільшою в Україні збіркою володіє Зоомузей КНУ, про що утримувачі колекції пишуть як про одну з восьми унікальних ознак музею (Шидловський 2012: за Ж. В. Розора). У 60-х роках Г. Глікман підготував близько ста малюнків тварин для Української радянської енциклопедії. Став автором десятків чудових ілюстрацій для посібника із зоогеографії (Кистяківський & Корнеєв 1968).

Рис. 2. Виставковий постер.

Перелік видів та груп тварин, а також рослин, які намалював (а перед тим, звичайно, ретельно вивчив) Г. Глікман, був чималим, зокрема:

кріль, заєць, лев, левиця, левеня, леопард, леопарденя, тигр, коти (різні), білий ведмідь, бурий ведмідь, гімалайський ведмідь, россомаха, дикий кабан, гвинторогий козел, лось, нільгау, олень, ізюбр, плямистий олень, оленя, буйвіл, кінг Пржевальського, антилопа, чорний носоріг, первісний зубр, золотавий такін, індійський слон, африканський слон, мавпа (горіла), мавпа (мангабі), мавпа (макака), мавпенята, вовк, собаки (різні), американська норка, бобак, бурундук, кунці (різні), ласиця, вивірки (різні), соболь, морський лев, «фауна плейстоцену» та інші. І, звичайно ж, людина (наприклад, Мауглі).

¹ Глікман, Г. 1983. *Мауглі*. «Мистецтво», К., 1–21.

² В. Ватагін пішов засвіти у 1969 році.

³ [Колектив авторів]. 2021. На узбережжі еоценового моря — Page 5. <https://bit.ly/3wguOBd>

Серед відомих скульптур — «Пума з дитинчам», «Зубр», «Буйвіл», «Окапі». В Україні твори мистця виставляють щорічно. Наприклад, у 2011 — у залах «Хлібня» Національного заповідника «Софія Київська». У 2018 — у приміщенні Колегіуму (Чернігів), в експозиції «Світ пізнання». У 2019 — в ННПМ, в експозиції «Світ тварин Геннадія Глікмана». Деякі твори перебувають в окупації — у Луганському обласному художньому музеї (ЛОХМ).

«Государственный Дарвиновский музей» (Москва, РФ) зберігає десятки робіт Г. Глікмана, і ці твори є включеними «в состав государственной части Музейного фонда Российской Федерации» (Приложение... 2016). 1 квітня 2018 — 31 травня 2020 року 11 робіт Г. Глікмана перебували там на віртуальній виставці «Мать и дитя». 17 листопада 2018 – 27 січня 2019 року дві роботи представили на виставці «Легко ли быть мамой?». У 2021 році там же відкрилася виставка — «Человек и природа в творчестве Е. И. Гатиловой и Г. Н. Гликмана», до 100-річчя мистців.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

З 1967 р. Г. Глікман — член Спілки художників України.

Державні нагороди — медаль «За боевые заслуги» (1945), медаль «За оборону Кавказа» (1945), «Орден Отечественной войны II степени» (1985).

Твори зберігають у колекціях, зокрема, — в Україні (Національний Науково-природознавчий музей НАНУ, Зоологічний музей КНУ, Луганський художній музей (тимчасово окупована територія), Хмельницький обласний художній музей); в Білорусі (Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь); на РФ (Государственный Дарвиновский музей (Москва), Таганрогский художественный музей (Таганрог)); у приватних зібраннях.

Г. Глікман є одним зі 103 постатей Землі Бердичівської (див. *Костриця 2005: 204–205*). Був невтомним трудівником двох київських зоомузіїв (університетського й інститутського), талановитим мистцем україномовних книжкових видавництв «Мистецтво», «Молодь», «Веселка», «Час», «Радянська школа», NOVI DNI (Canada) та ін. У блозі «Читанка», заснованому на фейсбучі журналісткою Т. Микитенко (Київ), відвідувачами уже зацифровано 11 україномовних книжок, проілюстрованих Г. Глікманом.

28 вересня 2021 р. про Г. Глікмана впевнено згадали на патріотичній твіттер-сторінці «Український часопис». У 2019 році твір «Лев» із фондів ННПМ прикрасив титульну сторінку часопису «Природнича музеологія. Випуск 5» (тут на рис. 2). У листопаді 2021 р., пишучи про топ-12 музеїв, Українформ згадав про ННПМ, де є роботи «всесвітньо відомих художників І. Іжакевича, Ф. Кричевського, Г. Глікмана». У програмі з вивчення літератури, рекомендованій МОН України для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (із навчанням російською мовою), згадується й серія ілюстрацій, виконаних Г. Глікманом.

Література¹

- Белічко, Ю. В. 2006. Глікман Геннадій Наумович. *Енциклопедія Сучасної України [онлайн]*. ІЕД НАНУ, Київ. <https://bit.ly/3DnuROr>
- Кистяківський, О. Б., О. П. Корнєєв. 1968. *Посібник з зоогеографії*. Видання друге. Радянська школа, Київ, 1–200.
- Комар, Ю. Виставкова діяльність Національного науково-природничого музею НАН України. *Природнича музеологія*, 5: 307–310.
- Костриця, М. Ю. 2005. *Постаті землі Бердичівської: історико-краєзнавчі нариси: у двох томах*. Ред. П. Т. Тронько; Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині. Косенко, Житомир, Том 2: 1–240.
- Лебедєва, К. 2021. Геннадій Глікман: художник-аніمالіст за покликанням. *Бібліотека українського мистецтва*. [uartlib.org]. <https://bit.ly/31ROyJv>
- Приложение к приказу Минкультуры России *Перечень музейных предметов ГБУК города Москвы «Государственный Дарвиновский музей», подлежащих включению в состав государственной части Музейного фонда Российской Федерации 27 октября 2016 №2359*.
- Шидловський, І. В. 2012. *Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України*. (За ред. Й. В. Царика). Львівський університет імені Івана Франка, Львів, 1–112.
- Юзич, Ю. 2020. Українська революція 1917–1921. *Історична правда*. <https://bit.ly/3KplSk6>

ПРИДАТКО-ДОЛН, В. Геннадій Глікман — майстер української школи анімалістики. — Художник, скульптор, ілюстратор. Уродженець Бердичева, киянин. Випускник Київського художнього інституту (НАОМА). Талановитий анімаліст, визнаний в Україні й світі, який шукав і знайшов свій неповторний глікманівський стиль. Невтомний працелюб двох київських зоологічних музеїв — університетського й академічного. Залишився після себе добру пам'ять і чималу анімалістичну спадщину, у т. ч. як мистець україномовних книжкових видавництв: «Молодь», «Веселка», «Час», «Мистецтво», «Радянська школа», NOVI DNI (Канада) та інших.

---

¹ Докладніше матеріал буде представлений у розгорнутій статті автора в G&B.